

Vlaanderen
verbeelding werkt

SPORKEHOUT (*Rhamnus frangula*)

OOK: *Frangula alnus*, hondskers, gewone vuilboom, spork

BASISEIGENSCHAPPEN

STANDPLAATS

- Spork vind je veel aangeplant in bosranden.
- Bij voorkeur is het een lichtboomsoort.

BODEMSOORT

- Sporkehout stelt weinig eisen aan de bodem, maar verkiest kalkrijke grond.
- Een vochthoudende, lichte, humusrijke en zure bodem krijgt de voorkeur.
- De soort groeit echter ook op arme stuifzanden (heide) en op natte zandgronden.
- Op de rijkere bodems in de leemstreek is de soort minder algemeen.

ECOSYSTEEMDIENSTEN

REGULEREND

Bestuiving

- Insecten (kevers, wespen, bijen en vliegen) bestuiven de plant.
- Zelfbestuiving is ook mogelijk.

Regulering van erosie

- Spork wordt vaak aangeplant om de grond te verstevigen.

ONDERSTEUNEND

Bodemvorming

Kringloop van voedingsstoffen

Vlaanderen
verbeelding werkt

- De bladeren van sporkehout hebben vaak oranje zwellingen die de parasiet kroontjesroest veroorzaakt.
- De vuilboomoglapmot mineert het blad, ofwel hij eet niet het hele blad op maar vreet voor zichzelf een holletje in het blad.

CULTUREEL

Spirituele en culturele waarden

- Deze struik heeft ook vele andere namen, zoals spork, gewone vuilboom, bloedboom, pijlhout, hondskers, honzehout, sprokkel, peggehout, duvelskeersj, houtjeshout, buskruithout, en stinkboom, en die hangen meestal samen met het (vroegere) gebruik ervan. Soms hangen de namen af van de regio en de streektaal.
- De maand februari heet in oudere literatuur de sprokkelmaand. De herkomst van het woord 'sprokkel' is niet duidelijk, maar er is een samenhang met 'rijshout' en ook met sporkehout mogelijk, volgens Franck's Etymologisch woordenboek der Nederlandse Taal uit 1912.
- Bast en takken gebruikte men ook om demonen en heksen te weren.

Esthetische waarden

- Spork bloeit tussen april en juli tot zelfs september.
- De bladeren zijn gemakkelijk te verwarren met deze van wegedoorn, wilde kardinaalsmuts, rode en gele kornoelje.

PRODUCEREND

Voedsel

- Vogels zoals de grote lijster eten de vruchten en verspreiden zo de zaden via hun ontlasting.
- Voor zoogdieren en mensen zijn ze echter giftig.
- Sporkehout is bovendien een waardplant voor de dagvlinders citroenvlinder en boomblauwtje.
- Ook een aantal motten leeft van het blad van deze heester zoals de sporkehoutspanner, de grote boomspanner en de rossige haakbladroller.
- Sporkehout is ook nog een waardplant voor de wants en de bladvlo.

Vlaanderen
verbeelding werkt

Geneeskrachtige middelen

- Van de gedroogde bast en takken van sporkehout maakte men vroeger laxeer- en purgeermiddel. De anthraquinonen stimuleren door hun contacteffect de peristaltiek (= knijpende beweging) van de darmen en beperken de opname van water door de darmwand. Dat maakt de stoelgang zachter en bevordert de darmtransit. Deze stoffen werken in op de dikke darm waardoor na 8 tot 12 uur een 'aandrang' zal ontstaan om naar het toilet te gaan. Die aandrang is precies goed bij een dosis die ook precies goed is.
- De hartritmeverstorende glycosides maken echter dat hartpatiënten dit niet mogen innemen.
- Sporkehout wordt ook gebruikt tegen hoofdluis.

Grondstoffen

- De uitzonderlijk goede en fijne houtkool van sporkehout was goed geschikt voor het maken van buskruit. Vooral tijdens oorlogen werden bossen met veel sporkehout dan ook kostbaar.
- Het buigzame hout gebruikte men tot in de negentiende eeuw voor lemen vakwerkwanden.
- Geschilde takjes dienden als dwarshoutjes in bijenkorven.

Adobe Stock | #289515568

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaanderen
verbeelding werkt

Bronnen

- Burnie, David. Bomen. Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 1989.
- Maes, Bert (red.). Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Bert Maes, Utrecht, 2013.
- Spohn, Margot & Roland. Welke boom is dat? Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen 2019.
- Tracqui, Valérie. In het bos – Natuurgids voor kinderen. Deltas België-Nederland, 2002.
- Van den Berk over Bomen. Boomkwekerijen Gebr. Van den Berk, Sint-Oedenrode, 2002.
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Sporkehout>
- <https://www.ecopedia.be/boom/sporkehout>
- <https://plantenvanhier.nl/soorten/sporkehout.html>
- <https://www.plantvanhier.be/plantengids/plant/sporkehout-of-vuilboom/34>
- <https://deepfreezer0.blogspot.com/2010/02/deel-102-sporkehout.html>
- <https://www.floravannederland.nl/planten/sporkehout>
- <https://waarnemingen.be/species/7309/>
- <https://www.sprinklr.co/blogs/tuinplanten-verzorging/sporkehout>
- https://www.ortis.com/be_nl/planten-en-ingredienten/rabarber